

Avdelning nord
Gitte Larsson
gitte.larsson@ivo.se

Norrbottnens läns landsting
971 89 Luleå

Ärendet

Tillsyn av patientsäkerheten i samband med anställning av läkare med vikariatsförordnande enligt SOSFS 2000:6 vid Norrbottens läns landsting.

Beslut

Norrbottnens läns landsting (NLL) ska vidta följande åtgärder:

- Säkerställa att läkare med vikariatsförordnande enligt 2 § första stycket 1 och 3 SOSFS 2000:6 inte arbetar självständigt vid akutmottagningarna utan tillgång till legitimerad läkare på plats som ansvarar för patienten.

Redovisning av vidtagna åtgärder ska ha inkommit till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) **senast den 30 september 2015**.

Bakgrund

Utredningen av ett enskilt klagomål under 2013 påvisade att en icke legitimerad läkare anställd med vikariatsförordnande arbetade självständigt vid en akutmottagning i Norrbotten. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) kritiserade i detta ärende vårdgivaren för att inte ha säkerställt att läkaren anställd med vikariatsförordnande arbetade under handledning. NLL hade därigenom enligt IVO:s bedömning inte fullgjort sina skyldigheter enligt 3 kap. 1 § PSL och säkerställt att kraven på god vård uppfylldes. Patienten i detta ärende drabbades av försenad diagnos och allvarlig vårdskada.

Mot bakgrund av ovan nämnda händelse beslutade IVO att öppna ett ärende för att granska hur NLL säkerställer hög patientsäkerhet vid anställning av läkare med vikariatsförordnande enligt 2 § första stycket 1 och 3 SOSFS 2000:6, dvs. läkare som är under pågående (efter 9 terminer) eller nyligen avslutad grundutbildning och som ännu inte påbörjat sin allmäntjänstgöring (AT).

Fokus i tillsynen har varit dessa läkares tjänstgöring på akutmottagning. Denna tillsyn avser inte läkare med utländsk utbildning och inte läkare under AT.

Underlag

- Statistisk sammanställning av verksamheter och kliniker avseende antal icke legitimerade läkare anställda med vikariatsförordnande. I sammanställningen ingår uppgift om vid vilka sjukhus och kliniker i länet som läkare anställda med vikariatsförordnande tjänstgör på akutmottagningen.
- Protokoll från tillsyn vid Sunderby sjukhus den 29 april 2014.

Redovisning av tillsyn

Intervju med läkare anställda på vikariatsförordnade enligt SOSFS 2000:6 vid Sunderby sjukhus

IVO intervjuade den 29 april 2014 fem läkare anställda med vikariatsförordnande enligt 2 § första stycket 1 och 3 SOSFS 2000:6 vid fyra kliniker på Sunderby sjukhus. Samtliga intervjuade hade sin grundtjänstgöring på någon av sjukhusets vårdavdelningar.

Av intervjuerna framkom bl.a. att det dagliga arbetet på vårdavdelningarna i huvudsak består av att ronda tillsammans med överläkare och därefter bland annat skriva daganteckningar och remisser. På vårdavdelningen fattar läkare anställda med vikariatsförordnande enligt 2 § första stycket 1 och 3 SOSFS 2000:6 inga egna beslut och har inget övergripande patientansvar.

Vid tre av de fyra klinikerna som var representerade i samband med intervjuerna förekom jourtjänstgöring på akutmottagningen. Samtliga läkare anställda med vikariatsförordnande enligt 2 § första stycket 1 och 3 SOSFS 2000:6 vid dessa kliniker går som ensam primärjour under kvällar, helger och nätter. Bakjour finns på sjukhuset alternativt i hemmet. Under jourtid kan det vara flera kliniker som samtidigt har en läkare anställd med vikariatsförordnande som primärjour på akutmottagningen. Vilket ansvar och vilka befogenheter läkarna anställda med vikariatsförordnande har när de tjänstgör på akutmottagningen upplevdes av de intervjuade som delvis oklart. Någon menade att det yttersta ansvaret för patienten ligger på bakjouren, men exakt hur ansvarsfördelningen ser ut finns inte dokumenterat. Det finns inga rutiner som reglerar vad de får göra självständigt, men flera uppgav att det är ovanligt att man skickar hem patienter från akutmottagningen utan att konsultera bakjouren. De intervjuade uppgav att det vore önskvärt att ansvarsfördelningen förtydligas. Kulturen att konsultera högre kompetens upplevdes som god av samtliga intervjuade.

Möte med representanter för vårdgivaren

Vid samtal med vårdgivarens representanter framkom bland annat att de representerade klinikerna genom sitt patientklientel har olika förutsättningar för att låta läkare anställda med vikariatsförordnande tjänstgöra på akutmottagningen:

- Kirurgkliniken vid Sunderby sjukhus anställer läkare med vikariatsförordnande enbart för arbete på vårdavdelningen och anser att det fungerar bäst så. Piteå, Kalix och Kiruna lasarett har ingen akutverksamhet inom kirurgin. Där går underläkarna jour på akutmottagningen, bakjour konsulteras vid exempelvis Sunderby sjukhus.
- Vid ortopedklinikerna i länet ingår det i arbetet att tjänstgöra på akutmottagning även för läkare med vikariatsförordnande. Underläkarna genomgår en introduktion och går sedan parallellt med legitimerad läkare under en period. Om man märker att det är en fungerande person kan de gå själva som nattjour med bakjour i hemmet. Inga inläggningar eller utskrivningar behöver verifieras, läkemedel får ordineras och förskrivas.
- Från medicinkliniken vid Sunderby sjukhus uppgav man att underläkarna kan gå ensamma på akutmottagningen. Bakjouren finns i hemmet och är den som ska kontaktas av underläkarna. Bakjouren är ansvarig att tala om vad som gäller och också vara den som har det yttersta ansvaret för patienten. Vid konsultationer är det då av vikt att rätt information om patienten ges, där har underläkaren ett eget ansvar. Om en patient skickas hem från akutmottagningen av icke legitimerad läkare ska bakjouren kontaktas.

Kulturen att konsultera högre kompetens upplevs generellt som god, alla underläkare uppmanas att fråga. Samtliga intervjuade uppgav att det blir mindre störningar för bakjouren om primärjouren är erfaren vilket upplevs som bättre.

Skälen för beslutet

Tillämpliga bestämmelser

2 a och 2 e §§ hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL

2 § Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2000:6) om särskilt förordnande att utöva läkaryrket för icke legitimerade läkare.

2 kap. 1 och 2 §§ Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 1999:5) om allmäntjänstgöring för läkare

Bedömning

Enligt 2 a § 1 stycket HSL ska hälso- och sjukvården bedrivas så att den uppfyller kraven på en god vård. Detta innebär enligt 2 a § 2 stycket 1 och 5 HSL att den särskilt ska vara av god kvalitet och tillgodose patientens behov av trygghet i vården och behandlingen.

Av 2 e § HSL framgår att där det bedrivs hälso- och sjukvård skall det finnas den personal, de lokaler och den utrustning som behövs för att god vård ska kunna ges.

Av 2 § första stycket 1 SOSFS 2000:6 framgår att den som avlagt läkarexamen i Sverige eller i annat nordiskt land får anställas som läkare för allmäntjänstgöring eller med ett vikariatsförordnande. Enligt 2 § första stycket 3 samma föreskrift får den som genomgår medicinsk grundutbildning vid svensk fakultet och har fullbordat studier till och med nionde terminen med godkända kurser anställas med ett vikariatsförordnande under handledning.

Av 2 kap. 1 och 2 §§ SOSFS 1999:5 framgår att läkare *efter* fullgjord AT ska kunna arbeta med insikt om och respekt för sin egen kompetens, dess möjligheter och begränsningar. Vidare ska läkarna *efter* fullgjord och godkänd AT bland annat:

- behärska diagnostik och principerna för terapi av de vanligaste sjukdomstillstånden,
- på egen hand primärt kunna handlägga livshotande akuta tillstånd,
- korrekt kunna rapportera akuta sjuka patienter till bakjour samt till mottagnade enheter och
- vara väl förtrogen med rutinerna i kliniskt arbete och behärska anamnesupptagning, somatiskt status, receptföreskrivning och remitteringsförfaranden.

Av IVO:s utredning i ärendet framgår att tjänstgöring på akutmottagning utgör en del av arbetet för de flesta läkare anställda med vikariatsförordnande enligt 2 § första stycket 1 och 3 SOSFS 2000:6. Vidare framkom av utredningen att dessa läkare ofta går som ensam primärjour under kvällar, helger och nätter.

Arbete på akutmottagning är enligt IVO:s bedömning ett uppdrag som kräver bred kunskap och erfarenhet för att möta patienter i alla åldrar och med varierande problematik. Vid ett akut insjuknande är patientens första kontakt ofta akutsjukvården och det akuta omhändertagandet kan i stor utsträckning avgöra den fortsatta behandlingen. En adekvat och tidig diagnostik kan vara en förutsättning för att förebygga att behandlingsbara tillstånd utvecklas till svårare sjukdomstillstånd. Läkare på akutmottagningar förväntas hantera allt från en mycket svårt sjuk patient med livshotande tillstånd, till en patient som med lite råd och stöd kan vårda sig själv i hemmet. Arbete på akutmottagning handlar således i många avseenden om svåra ställningstaganden och ofta ställs höga krav på att prioritera och avgöra vilka patienter som kan återgå till hemmet utan att detta är förenat med risk för patienten. Vidare kräver arbete på akutmottagning ofta att bakjour eller annan kompetens konsulteras. Att korrekt kunna rapportera akuta sjuka patienter är ett av de krav som ställs på läkare som avslutat sin AT.

Läkarutbildningen består av 5,5 års grundutbildning varefter examensbevis utfärdas. Efter avslutad grundutbildning ska AT genomföras i minst 18 månader. Fullgjord och godkänd AT är ett krav för att kunna få läkarlegitimation.

Läkare anställda med vikariatsförordnade enligt 2 § första stycket 1 och 3 SOSFS 2000:6 är således läkare som är under pågående (efter 9 terminer) eller nyligen avslutat sin grundutbildning och ännu inte påbörjat sin AT. Läkare anställda med vikariatsförordnade enligt 2 § första stycket 1 och 3 SOSFS 2000:6 kan inte förväntas ha uppnått de mål som är ställda som krav vid *avslutad* AT. Enligt IVO:s bedömning är det därför inte förenligt med god och säker vård att läkare anställda med vikariatsförordnade enligt 2 § första stycket 1 och 3 SOSFS 2000:6 har eget ansvar för patienters vård och behandling och arbetar självständigt vid akutmottagning.

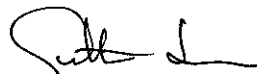
Av 2 e § HSL framgår att där det bedrivs hälso- och sjukvård skall det finnas den personal som krävs för att god vård ska kunna ges. En förutsättning för att en läkare med vikariatsförordnade enligt 2 § första stycket 1 och 3 SOSFS 2000:6 ska tjänstgöra vid akutmottagning är därför, enligt IVO:s bedömning, att det finns legitimerad läkare på plats och att denne har ansvaret för patienternas vård och behandling. Då IVO:s tillsyn visat att det är vanligt förekommande att läkare med vikariatsförordnade enligt 2 § första stycket 1 och 3 SOSFS 2000:6 arbetar självständigt vid akutmottagning och har ett eget ansvar för patientens vård och behandling uppfyller NLL inte ovan nämnda krav i 2 e § HSL. Norrbottens läns landsting ska därför vidta åtgärder i enlighet med detta beslut.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Gunilla Hult Backlund. I den slutliga handläggningen har stf. avdelningschefen Anne Vaher, chefsjuristen Anna Sundberg samt inspektören Andrea Blömer deltagit. Inspektören Gitte Larsson har varit föredragande.

För Inspektionen för vård och omsorg

Gunilla Hult Backlund

Gitte Larsson